

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
НН інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо самостійної роботи
з навчальної дисципліни
ВСТУП ДО ПРАВА ЄС

Суми – 2021

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

НН інститут історії, права та міжнародних відносин

Кафедра права та методики викладання правознавства

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо самостійної роботи

з навчальної дисципліни

ВСТУП ДО ПРАВА ЄС

Суми – 2021

УДК 378.041:341.176]:061.1ЄС(072.057.875)

М54

*Рекомендовано Вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(протокол №4 від 29 листопада 2021 року)*

Рецензент:

А.М. Кучук – доктор юридичних наук, професор кафедри права та методики викладання правознавства СумДПУ імені А.С. Макаренка.

М54 Методичні рекомендації щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни Вступ до права ЄС / Укладач Шестопапов Р.М. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. – 20 с.

Методичні рекомендації містять інформацію про мету і завдання вивчення дисципліни, програмні результати, які вона формує; вимоги та рекомендації до виконання самостійної роботи.

УДК 378.041:341.176]:061.1ЄС(072.057.875)

© Роман Шестопапов, 2021

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
МЕТА ОСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ	4
ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	5
ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	6
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	7
Анотування додаткової літератури та складання бібліографічних описів	7
Складання бібліографічних описів наукової літератури	8
Письмове есе за вузькоспеціальною тематикою	8
Складання термінологічних словників	9
Написання наукових доповідей, рефератів, наукових статей, тез	10
Складання тематичних кросвордів.....	12
Розробка схем, таблиць	13
Алгоритм проходження тестування.....	13
Питання для підготовки до заліку	16
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	18

ВСТУП

Самостійна робота студентів як невід’ємна складова процесу вивчення навчальної дисципліни «Вступ до права ЄС» запроваджена відповідно до вимог організації навчального процесу в кредитно-модульній системі.

Завдання самостійної роботи полягає в поглибленні уявлень студентів про окремі теоретичні аспекти права Європейського Союзу як особливої правової системи, що сформувалася в рамках специфічного інтеграційного утворення, його предмет, метод, систему, джерела, засоби правового захисту, а також про загальні питання історії становлення і розвитку європейської інтеграції, природи ЄС, інституційної будови Союзу та його відносин з Україною.

Самостійна робота як вид навчання дає можливість студенту закріпити теоретичні знання, отримані в процесі вивчення окремих тем курсу, оволодіти навичками самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, інтерпретувати матеріали періодичної літератури, аналізувати наукову літературу, набувати досвіду дослідницької роботи. Вона виконується студентами самостійно у позааудиторний час.

МЕТА ОСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Поглиблення правового світогляду студентів, формування професійних уявлень правову систему Європейського Союзу, створення теоретичних уявлень про предмет, методи, принципи, галузі, підгалузі, інститути та норми права ЄС, формування вмінь студентів правильно використовувати норми права ЄС у своїй діяльності.

ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Формування у студентів системи знань про принципи права ЄС, механізми взаємодії права ЄС та національного права держав-членів ЄС, а також права ЄС та держав-партнерів, основні галузі права ЄС, правові інструменти регулювання ринків товарів, робіт, послуг, фінансових ринків та ринків робочої сили, а також закласти основи практичних навиків кваліфікації правовідносин, що виникають всередині ЄС та у його відносинах з іншими державами, тлумачення норм права ЄС, використання норм права ЄС у правозастосовчій діяльності на національному рівні.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення даної навчальної дисципліни спрямоване на формування:

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН 23. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

– **знати:**

1) *на понятійному рівні:*

➤ основні поняття навчальної дисципліни «Вступ до права ЄС»;

2) *на фундаментальному рівні:*

➤ правові основи формування, побудови та діяльності організації «Європейський Союз»;

➤ систему джерел і норм права Європейського Союзу, що регулюють різноманітні види суспільних відносин за участю держав-членів та громадян Союзу, інших фізичних та юридичних осіб;

3) *на практично-творчому рівні:* не тільки відтворювати теоретичний матеріал, а й застосовувати знання європейського права та права Європейського Союзу у повсякденній практичній діяльності;

– **вміти:**

- 1) *на репродуктивному рівні:* практично володіти спеціальною термінологією, яка використовується при вивченні дисципліни «Вступ до права ЄС», вільно її відтворювати;
- 2) *на алгоритмічному рівні:* аналізувати нормативно-правові основи державної політики провідних країн-членів ЄС;
- 3) *на евристичному рівні:* відслідковувати зв'язки норм європейського права та права ЄС з нормами інших галузей права;
- 4) *на творчому рівні:* мати чітке уявлення про сформованість індивідуального стилю діяльності щодо практичного застосування знань європейського права та права ЄС і мати чітку професійну спрямованість, усвідомлене ставлення до своєї професійної діяльності.

Саме для розвитку даних навичок розроблені матеріали щодо самостійної роботи з курсу.

ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Вибір студентом видів самостійної роботи здійснюється за власними інтересами та узгодженням із викладачем на початку навчального року (семестру). При виникненні певних питань студенти можуть звернутися за консультаціями до викладача й отримати необхідні роз'яснення щодо організації та виконання самостійної роботи.

Видами самостійної роботи є:

- анотування додаткової літератури, складання бібліографічних описів тощо;
- есе за вузькоспеціальною тематикою;
- складання термінологічних словників;
- написання рефератів, наукових доповідей, наукових статей, тез наукових доповідей;
- складання тематичних кросвордів;
- розробка схем, таблиць.

Навчальна діяльність студентів, які виконують науково-дослідні роботи, готують наукові доповіді зі «Вступу до права ЄС» як члени студентського наукового гуртка кафедри, за результатами виконання науково-дослідного завдання, виступу з доповіддю за рішенням кафедри може зараховуватися як самостійна робота.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

АНОТУВАННЯ ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОПИСІВ

Анотування додаткової літератури полягає у складанні студентом анотацій опрацьованої ним літератури з права Європейського Союзу. Анотування є самостійною формою індивідуальної роботи, яка потребує відповідного ґрунтованого аналізу запропонованих джерел.

Анотація додаткової літератури має містити коротку характеристику публікації, викладення основних положень та висвітлення її сутності, власні узагальнення й оцінку предмета дослідження анотованого джерела, а також висновки щодо його практичного або теоретичного значення. Виконана робота подається на кафедрі в друкованому або рукописному вигляді.

Можна анотувати й інші джерела за різною тематикою права Європейського Союзу за погодженням з викладачем.

Анотуванню підлягає не менше 25 сторінок наукового джерела (розділ, підрозділ монографії) або ж не менше, ніж три наукові статті з проблематики права Європейського Союзу. Разом із анотацією надається ксерокопія статті.

Список наукових джерел з права ЄС для анотування

Абдуллаєв Р. Генеза та сучасний стан правового регулювання інституту санкцій у праві Європейського Союзу. *Юридичний вісник*. 2018. № 1. С. 98-102.

Асамблея Європейських Регіонів. Декларація щодо регіоналізму в Європі 1996. URL: <https://constituanta.blogspot.com/2013/03/1996.html>

Байковський П. Політична система Європейського Союзу. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 226 с.

Барановський Ф. Вплив громадського суспільства на процес європейської та євроатлантичної інтеграції: український контекст // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2017. Вип. 3. С. 198-218.

Брацук І. Механізм імплементації норм права ЄС у національні правопорядки держав-членів: загальнотеоретична характеристика. *Юрид. Україна*. 2009. № 5. С. 126-131.

Брацук І. Вплив Суду ЄС на формування та розвиток принципу прямої дії Європейського Союзу. *Юрид. Україна*. 2010. № 2. С. 129-132.

Гальперіна Л.П. Перспективи регіонального розвитку ЄС / Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / [за ред. В.Чужикова]. Київ: КНЕУ, 2016. 495 с.

Губанов О. О. Правова доктрина як елемент правової системи Європейського Союзу: її місце та зв'язок з іншими елементами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 4 (1). С. 24-28.

Договір про Європейський Союз (Маастріхт, 1992 р.). URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_029

Дудко І.Д. Євроатлантичні інтеграційні орієнтири громадянського суспільства України: від програми до ціннісних пріоритетів. Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики / за заг. Ред. М.А.Кулініча, Н.О.Татаренко, В.Г.Ціватого. К.:ДАУ при МЗС України, 2015. С. 47-52.

Овечкіна О. С. Гармонізація національного законодавства із правом Європейського союзу у сфері інтелектуальної власності. *Право.иа.* 2017. № 2. С. 35-41.

Рябінін Є. Брексітизація Європейського Союзу. *Зовнішні справи.* 2016. № 11. С. 24-28.

Ференс Б. В. Зовнішня політика ЄС та Україна (теоретичне осмислення). *Історико-політичні студії.* Серія «Політичні науки». Київ, 2018. № 2 (10). С. 114-124.

СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОПИСІВ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Здійснюється за погодженою з викладачем темою (декількома темами) навчальної дисципліни «Вступ до права ЄС».

Бібліографічні описи складаються відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» – це державний стандарт, що діє в Україні з 2016 року.

Бібліографічний опис має бути написаний власноруч або виконаний на ПК і містити не менше 30 наукових джерел.

ПИСЬМОВЕ ЕСЕ ЗА ВУЗЬКОСПЕЦІАЛЬНОЮ ТЕМАТИКОЮ

Для поглибленого вивчення окремих практичних і теоретичних проблем з права ЄС, розвинення творчого підходу та самостійного осмислення обраної для дослідження теми викладач пропонує такий вид індивідуальної роботи, як есе.

Для есе слід використати не менше п'яти наукових джерел. Обсяг всієї роботи – приблизно 10 сторінок друкованого тексту формату А-4 через 1,5 інтервалу або 13-15 сторінок рукописного. Есе має бути виконане власноруч або на ПК.

Тематики есе

1. Розвиток права ЄС – від Європейських співтовариств до Європейського Союзу.
2. Проблеми джерел права ЄС.
3. Проблеми правового захисту права ЄС.
4. Принципи права Європейського Союзу.
5. Проблеми застосування принципу субсидіарності та пропорційності в правовій системі ЄС.
6. Особливості застосування прецедентів Суду ЄС.
7. Захист права ЄС у національних судах держав-членів.
8. Проблеми визначення правової природи ЄС.

9. Політична природа Європейського Союзу.
10. Принципи побудови інституційного механізму Європейського Союзу як відображення складної політико-правової природи ЄС.
11. Набуття членства у Європейському Союзі. Аналіз і характеристика критеріїв та етапів.
12. Питання про межі суверенітету держав у рамках інтеграційного утворення.
13. Права особи у ЄС.
14. Можливості захисту прав громадян третіх держав на території Європейського Союзу.
15. Правовий режим Європейського економічного простору.
16. Правові засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*.
17. Особливості застосування адаптованих норм права ЄС у національному правопорядку України.
18. Механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

СКЛАДАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СЛОВНИКІВ

Термінологічний словник містить терміни з права Європейського Союзу та їх тлумачення. Складання термінологічних словників здійснюється за однією або декількома темами навчальної дисципліни за погодженням із викладачем.

До словника можна включати як законодавчо визначені, так і терміни, запропоновані в доктрині європейського права, конституційного та міжнародного права.

Термінологічний словник має містити не менше 20 термінів з права ЄС за відповідною темою, бути написаним власноруч або виконаний на ПК.

Темати для складання термінологічного словника

1. Предмет і система права ЄС.
2. Джерела права ЄС.
3. Суб'єкти права ЄС.
4. Інституційна будова ЄС.
5. Компетенція Європейського Союзу.
6. Судова система Європейського Союзу.
7. Законодавчий процес у Європейському Союзі.
8. Фінансова система Європейського союзу.
9. Агенції Європейського союзу.
10. Членство у Європейському Союзі.

НАПИСАННЯ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ, РЕФЕРАТІВ, НАУКОВИХ СТАТЕЙ, ТЕЗ

Наукові доповіді виконуються відповідно до тем, рекомендованих кафедрою. За погодженням з викладачем студент може виконати роботу за будь-якою темою зі «Вступу до права ЄС».

Обсяг наукової доповіді – 23-24 сторінки формату А4 рукописного тексту. Робота має бути виконана акуратно і грамотно, сторінки нумеруються, у кінці ставиться підпис автора і дата, має бути написана державною мовою, власноруч або надрукована.

Правила оформлення наукової доповіді

1. На титульному листі вказуються: Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, кафедра права та методики викладання правознавства; назва теми; прізвище та ініціали автора роботи із зазначенням інституту, курсу та номера академічної групи; відомості про наукового керівника; рік написання роботи.
2. На першій сторінці (нумерується як 3 сторінка) наводиться план наукової доповіді. Він має містити вступ, розділи (підрозділи), висновок та список використаних джерел.
3. У всіх випадках використання наукової літератури, а також нормативно-правових актів, матеріалів судової практики обов'язкові посилання на відповідні джерела. При цьому вказуються лише фактично використані джерела.
4. Наприкінці роботи необхідно навести список використаної літератури, нормативного матеріалу та судової практики. Список літератури слід оформлювати за встановленими правилами (відповідно до ДСТУ 8302:2015).

Під час захисту студент робить повідомлення про основні питання, розглянуті в роботі, власні висновки та відповідає на запитання викладача. Остаточна оцінка визначається не тільки за змістом роботи, а й за результатами захисту. Кафедра може рекомендувати роботу для участі в конкурсі студентських наукових робіт.

Реферат виконується з конкретних питань права ЄС. Тема реферату погоджується з викладачем. Студент має виконати, як мінімум, два реферати обсягом не менше 10-ти сторінок формату А-4 кожний. Для реферату слід використати п'ять й більше джерел, переважно наукового спрямування. Робота має бути написана власноруч. Реферати студентів можуть заслуховуватися під час практичних занять.

Темати рефератів

1. Історія становлення і розвитку європейської інтеграції після Другої світової війни.
2. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» як джерело, що визначає основні напрямки процесу адаптації законодавства України до права ЄС.
3. Основні риси Угоди про асоціацію між Україною і ЄС.
4. Співробітництво правоохоронних органів України з правоохоронними органами ЄС.
5. Співробітництво України та ЄС у сфері екології.
6. Співробітництво України та ЄС в рамках Європейської політики безпеки та оборони.
7. Участь України у програмі ЄС «Європейська політика сусідства»: мета, цілі. Двосторонній план дій Україна – ЄС.
8. Договір про заснування Європейського енергетичного співтовариства.
9. «Хвилі» розширення ЄС.
10. Лісабонський договір – новий етап у розвитку Європейського Союзу. Основні зміни.
11. Цінності ЄС, їх практичне значення.
12. Міжнародна правосуб'єктність ЄС та способи її реалізації. Правосуб'єктність ЄС за національними правом держав-членів.
13. Посилене співробітництво у ЄС: умови та процедура участі держав-членів.
14. Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст.
15. Інститути припинення та призупинення членства держав у Європейському Союзі.
16. Інститут громадянства Європейського Союзу.
17. Правовий статус Європейського Парламенту.
18. Правовий статус Європейської Комісії.
19. Правовий статус Європейської Ради.
20. Правовий статус Європейського Омбудсмана.
21. Європейське поліцейське відомство (Європол): його 21 статус.
22. Основні процедури прийняття рішень в ЄС та суб'єкти законодавчого процесу.

23. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів.
24. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом.
25. Регламент і директива як джерела право ЄС.

Наукова стаття повинна містити такі необхідні елементи: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вивчення даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Тема наукової статті обирається за актуальною проблематикою і погоджується з викладачем.

Обсяг наукової статті має становити від 6 до 12 сторінок формату А-4. Наприкінці обов'язково наводиться список використаних джерел. Наукові статті публікуються у фахових та інших наукових виданнях. У разі істотного доопрацювання статті викладачем вона може публікуватися у співавторстві з ним.

Написання тез доповіді можливе за різними темами, що стосуються права Європейського Союзу, погодженими студентом з викладачем.

Тези готуються відповідно до вимог, визначених організаційним комітетом відповідної наукової (студентської, молодих учених) конференції. Як правило, обсяг тез наукової доповіді становить не більше 4-х сторінок формату А-4. За результатами виступу студента з науковою доповіддю тези цієї доповіді публікуються у збірнику тез наукової конференції. У разі істотного доопрацювання наукової доповіді викладачем тези можуть бути опубліковані у співавторстві з останнім.

СКЛАДАННЯ ТЕМАТИЧНИХ КРОСВОРДІВ

Складання тематичних кросвордів здійснюється студентом за однією або за декількома темами «Вступу до права ЄС» за погодженням з викладачем.

До тематичного кросворду можна включати як законодавчо визначені терміни, так і запропоновані в доктрині права ЄС.

Він має містити не менше 20 термінів з права ЄС по вертикалі і стільки ж – по горизонталі. Виконувати кросворд слід власноруч або на ПК.

Темати кросвордів

1. Предмет і система права ЄС.
2. Джерела права ЄС.
3. Суб'єкти права ЄС.
4. Інституційна будова ЄС.
5. Компетенція Європейського Союзу.
6. Судова система Європейського Союзу.
7. Законодавчий процес у Європейському Союзі.
8. Фінансова система Європейського Союзу.
8. Агенції Європейського Союзу.
9. Членство у Європейському Союзі.

РОЗРОБКА СХЕМ, ТАБЛИЦЬ

Складання схем, таблиць є формою самостійної роботи, яка полягає в розробці та кресленні схеми або таблиці на основі аналізу різноманітних джерел, присвячених праву ЄС.

Складання схем, таблиць здійснюється за однією з тем навчальної дисципліни «Вступ до права ЄС» за погодженням із викладачем.

Схеми, таблиці оформлюються від руки обсягом 1-2 сторінки. Схема, таблиця повинна надавати уявлення про наявні взаємозв'язки між окремими її елементами.

Темати для складання схем (таблиць)

1. Предмет і система права ЄС.
2. Джерела права ЄС.
3. Суб'єкти права ЄС.
4. Інституційна будова ЄС.
5. Компетенція Європейського Союзу.
6. Судова система Європейського Союзу.
7. Законодавчий процес у Європейському Союзі.
8. Фінансова система Європейського союзу.
9. Агенції Європейського союзу.
10. Членство у Європейському Союзі
1. або за будь-якою іншою темою навчального курсу.

АЛГОРИТМ ПРОХОДЖЕННЯ ТЕСТУВАННЯ

При тестуванні, перш за все, слід уважно вивчити структуру тесту, оцінити обсяг часу, який виділяється на нього, побачити, якого типу завдання в ньому містяться. Це допоможе налаштуватися на роботу.

Краще починати відповідати на ті питання, в правильності рішення яких немає сумнівів, поки не зупиняючись на тих, які можуть викликати довгі роздуми. Це дозволить заспокоїтися і зосередитися на виконанні більш складних питань.

Дуже важливо завжди уважно читати завдання до кінця, не намагаючись зрозуміти умови по перших словах або виконавши такі завдання в попередніх тестуваннях. Такий поспіх нерідко призводить до прикрих помилок у найлегших питаннях. Якщо Ви не знаєте відповіді на питання або не впевнені в правильності, слід пропустити його і відзначити, щоб потім до нього повернутися.

Психологи також радять думати тільки про поточне завдання. Як правило, завдання в тестах не пов'язані один з одним безпосередньо, тому необхідно концентруватися на даному питанні і знаходити рішення, які підходять саме до нього. Крім того, виконання цієї рекомендації дасть ще один психологічний ефект – дозволить забути про невдачу у відповіді на попереднє запитання, якщо така мала місце.

Багато завдань можна швидше вирішити, якщо не шукати відразу правильний варіант відповіді, а послідовно виключати ті, що точно не підходять. Метод виключення дозволяє в підсумку сконцентрувати увагу на одному-двох ймовірних варіантах.

Розраховувати виконання завдань потрібно завжди так, щоб залишився час на перевірку і доопрацювання (приблизно $1/3-1/4$ запланованого часу). Тоді ймовірність описок зводиться до нуля і є час, щоб набрати максимум балів на легких завданнях і зосередитися на вирішенні більш важких, які спочатку довелося пропустити. Процес вгадування правильних відповідей бажано звести до мінімуму, оскільки це може призвести до того, що студент забуде про головне: вміння використовувати наявні накопичені в навчальному процесі знання, і буде сподіватися на удачу.

Якщо впевненості в правильності відповіді немає, але інтуїтивно з'являється перевага, то психологи рекомендують довіряти інтуїції, яка вважається проявом глибинних знань і досвіду, які перебувають на рівні підсвідомості.

При підготовці до тесту не слід просто заучувати, необхідно зрозуміти логіку викладеного матеріалу. Цьому сприяє складання розгорнутого плану, таблиць, схем. Велику допомогу надають опубліковані збірники тестів, Інтернет-тренажери, які дозволяють, по-перше, закріпити знання, по-друге, придбати відповідні психологічні навички саморегуляції і самоконтролю. Саме такі навички не тільки підвищують ефективність підготовки,

дозволяють більш успішно вести себе під час іспиту, а й взагалі сприяють розвитку навичок розумової роботи.

Приклади тестових завдань

1. Спільні дії держав, спрямовані на узгодження питань, що становлять спільний інтерес, це
 - *інтеграція*
 - *транскордонне співробітництво*
 - *кооперація*
 - *політична співпраця*
2. Митний союз – це рівень
 - *регіональної інтеграції*
 - *економічної інтеграції*
 - *політичної інтеграції*
 - *воєнної інтеграції*
3. Існує 4 типи єдності Європи в історії:
 - *єдність на основі спільної інтеграції*
 - *єдність у різноманітності*
4. Ініціатор плану часткової економічної інтеграції:
 - *Р. Шуман*
 - *Ж. Моне*
 - *У. Черчіль*
 - *А. де Гаспері*
5. Договір, який заклав основи Європейського Об'єднання Вугілля і Сталі:
 - *Римський*
 - *Паризький*
 - *Маастрихтський*
 - *Ніццький*
6. Договір, який заклав основи ЄЕС та Євроатома:
 - *Римський*
 - *Паризький*
 - *Маастрихтський*
 - *Ніццький*
7. Концепцію «Союз Націй» запропонував:
 - *Г. Шредер*
 - *Т. Блєр*
 - *Й. Фішер*
 - *Ж. Моне*

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. «План Шумана» й утворення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС).
2. Римські договори про заснування ЄЕС та Євроатома.
3. Європейська асоціація вільної торгівлі, її утворення та розвиток.
4. Брюссельський договір про інституціональне злиття ЄОВС, ЄЕС та Євроатома.
5. Вступ до Європейських спільнот Данії, Великобританії та Ірландії.
6. Маастрихтський договір: основні положення.
7. Створення Європейського економічного простору.
8. Утворення і розвиток Європейського валютного союзу.
9. Вступ до ЄС Австрії, Швеції та Фінляндії.
10. Амстердамський договір: основні положення.
11. Договір Ніцци: основні положення.
12. Розширення ЄС в 2004 р.
13. Теоретичні аспекти європейської інтеграції.
14. Основні моделі політичної системи ЄС.
15. Особливості сучасної політичної системи ЄС.
16. Функціональна інтеграція в ЄС.
17. Європейська Рада, її склад, основні повноваження та організація діяльності.
18. Перспективи трансформації ЄР згідно з Договором про запровадження Конституції для Європи.
19. Рада Міністрів (Рада Європейського Союзу), її склад, особливості організації роботи, процедури голосування.
20. Основні повноваження Ради Міністрів ЄС.
21. Плани реформування Ради Міністрів відповідно до Договору про запровадження Конституції для Європи.
22. Європейська комісія, її склад, головні функції.
23. Основні повноваження Європейської комісії. Повноваження Голови Євро комісії.
24. Європейський Парламент, його склад, порядок обрання та особливості функціонування.
25. Основні повноваження Європарламенту.
26. Економіко-соціальний комітет ЄС, його склад та функції.
27. Комітет регіонів ЄС, його склад та функції.
28. Європейський центральний банк, його керівні органи, діяльність.
29. Європейський інвестиційний банк, його керівні органи, функціонування.

30. Структура загального бюджету ЄС.
31. Порядок ухвалення бюджету ЄС.
32. Виконання бюджету ЄС. Процедури бюджетного контролю.
33. Чинні установчі договори ЄС, процедура їх перегляду.
34. Розробка проекту Договору про запровадження Конституції для Європи.
35. Ключові особливості Договору про запровадження Конституції для Європи.
36. Співпраця Комісії, Ради та Парламенту в законотворчому процесі.
37. Основні процедури прийняття законодавства ЄС.
38. Юридично обов'язкові акти ЄС.
39. «М'яке» право ЄС.
40. «Нетипові» акти, міжінституційні угоди і конвенції ЄС.
41. Міжнародні угоди спільнот: основні галузі та процедурні правила.
42. Неписане право ЄС.
43. Головні принципи застосування права ЄС.
44. Суд Європейських спільнот (Суд ЄС).
45. Суд першої інстанції і Суд у справах цивільної адміністрації Євросоюзу.
46. Географічний критерій вступу до ЄС: приклади застосування.
47. Політичний критерій вступу до ЄС.
48. Економічний критерій вступу до ЄС.
49. Правовий критерій (*acquis communautaire*) вступу до ЄС.
50. Критерій абсорбції при вступі до ЄС.
51. Критерії «конвергенції» до ЄС.
52. Початковий етап вступу країни до ЄС: основні процедури.
53. Основний етап вступу країни до ЄС: основні процедури.
54. Завершальний етап вступу країни до ЄС.
55. Перспективи найближчого розширення ЄС.
56. Становлення і розвиток Європейської політики сусідства.
57. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС.
58. Стратегія інтеграції України до ЄС; проблеми реалізації.
59. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС: основні досягнення та проблеми.
60. Сучасна євроінтеграційна зовнішня політика України.
61. Транскордонне співробітництво.
62. Євро регіони.
63. Концепції європейської інтеграції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Базова:

1. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : підручник. Одеса: Фенікс, 2012. 390 с.
2. Баймуратов М. О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами : монографія. Суми: Університет. кн., 2013. 300 с.
3. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти : монографія / Ю. О. Волошин. Київ: Логос, 2010. 428 с.
4. Право Європейського Союзу: навчальний посібник / ред.: Ж. Моне, Р. А. Петров. Київ: Істина, 2013. 384 с.
5. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Оберіг, 2012. Вип 1. 76 с.
6. Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2011. 368 с.
7. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Київ: Ред. журн. «Право України»; Харків: Право, 2013. Вип. 14. 208 с.
8. Тюріна О. В. Основи права Європейського Союзу : навч. посіб. Київ: ФОП О.С. Ліпкан, 2012. 100 с.
9. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу: Навчальний посібник: Пер. з англ. = Introduction to European Union Law. Київ: Знання, 2002. 381 с.
10. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01) : хрестоматія / упоряд. Б. В. Бабіна. Одеса: Фенікс, 2012. 294 с.
11. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учб. л-ри, 2010. 172 с.
12. Основи права Європейського Союзу : нормат. матеріали (із змінами, внесеними Лісабон. договором) / за заг. ред. М. В. Буроменського. Харків: ФІНН, 2010. 392 с.
13. Петров Р. А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу в правові системи третіх стран : монографія. Київ: Істина, 2011. 384 с.
14. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
15. Право Європейського Союзу: Підручн. / За ред. Р.А. Петрова. Київ: Істина, 2017. 384 с.
16. Штрайнц Р. Європейське право /Перекл. з нім. Катерина Котюк; наук. Ред. укр. вид. Михайло Микієвич. Львів: Астролябія, 2009. 480 с.
17. Топорнин Б. Н. Европейское право. М.: Юристь, 2001. 456 с.
18. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : монографія. Харків: Право, 2013. 760 с.

Допоміжна:

1. Абдуллаєв Р. Генеза та сучасний стан правового регулювання інституту санкцій у праві Європейського Союзу. *Юридичний вісник*. 2018. № 1. С. 98-102.
2. Божко В. М. Порівняльно-правовий аналіз особливостей проходження публічної служби в Україні та Європейському Союзі. *Приватне та публічне право*. 2017. № 3. С. 84-90.
3. Булижин І. В. Правове регулювання процедур банкрутства у країнах Європейського Союзу. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 44-48.
4. Губанов О. О. Правова доктрина як елемент правової системи Європейського Союзу: її місце та зв'язок з іншими елементами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 4 (1). С. 24-28.

5. Добрянський С. До характеристики юридичного гарантування прав людини у Європейському Союзі. *Вісник Львівського університету*. Серія : Міжнародні відносини. 2016. Вип. 38. С. 233–245.
6. Овечкіна О. С. Гармонізація національного законодавства із правом Європейського союзу у сфері інтелектуальної власності. *Право.іа*. 2017. № 2. С. 35-41.
7. Серета Т. Конституційно-правові основи інтеграції законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Юридична Україна*. 2017. № 4. С. 4-11.
8. Ференс Б. В. Зовнішня політика ЄС та Україна (теоретичне осмислення). *Історико-політичні студії*. Серія «Політичні науки». Київ, 2018. № 2 (10). С. 114-124.
9. Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL:<http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
10. Agence EUROPA. URL: <http://www.agence-europa.com/>
11. Boosting growth in EU Border regions: a new online platform launched by the European Commission. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2018/01/17-01-2018-boosting-growth-in-eu-border-regions-a-new-online-platform-launched-by-the-european-commission
12. De Sousa L. Understanding European Cross-border Cooperation: A Framework for Analysis // *Journal of European Integration*. 2012. URL: http://repositorio.ul.pt/bitstream/10451/6856/1/ICs_LSousa_Understanding_ARI.pdf
13. European commission publications. *Panorama Magazine*. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/panoramamagazine/
14. Ferens B. Political space of the EU. Theoretical framework // *European Political and Law Discourse*. Prague, 2018. Vol. 5. Issue 6. P. 52-58.
15. Winzen T. European integration and national parliamentary oversight institutions. *European Union Politics* 2013. №14(2). P. 297-323.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. europa.eu – офіційний інтернет-портал Європейського Союзу
2. <https://eur-lex.europa.eu/> EUR-Lex – Онлайн доступ до законодавства Європейського Союзу
3. <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html> – Договори Європейського Союзу
4. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk – Представництво Європейського Союзу в Україні
5. <http://rada.gov.ua> – інформаційний сервер Верховної Ради України
6. eu-directory.ru – довідник з європейської інтеграції
7. www.coe.int – офіційна інтернет-сторінка Ради Європи

Методичне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВСТУП ДО ПРАВА ЄС**

Укладач: ШЕСТОПАЛОВ Роман Миколайович

Відповідальний за випуск *О.Ю. Кудріна*
Комп'ютерна верстка *О.Л. Суріна*

Підписано до друку 29.11.2021.
Формат 60×84/16. Гарнітура Cambria.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,16.
Ум. фарб.-відб. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,84.
Тираж 50 пр. Вид. №32.

Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002. м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Виготовлювач:
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
Серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.